

ביקור היסטורי בלודמיר

"הנני הולך לבית הכנסת לחזור חסידות ואתי עמי הולכים המון גדול, הרעש והשאון גדול מאד. הבית כנסת הוא גדול ביותר, יכול להכיל כשני אלפים איש בודאי והוא מלא מפה לפה והנני חוזר המאמר ראה אנוכי נותן" (מתוך יומן מסע אדמו"ר הריי"צ ללודמיר) • סקירה מיוחדת על ביקור כ"ק אדמו"ר הריי"צ בעיר לודמיר ועל סופה המר של הקהילה. לסקירה מצורפים מסמכים המפורסמים כאן לראשונה • פרק שני ואחרון

מאת שניאור זלמן ברגר

לודמיר ניצחה

לא הרבה קהילות חב"דיות זכו לארח בקרבן את האדמו"ר, אך קהילת ליובאוויטש בלודמיר זכתה גם זכתה לארח בקרבה את כ"ק אדמו"ר הריי"צ. היה זה בקיץ תרצ"ב כאשר הרבי נענה לבקשת חסידי וואהלין ובמשך מספר ימים שהה בלודמיר.

ההחלטה להגיע ללודמיר הגיעה לאחר משא ומתן בין חסידי חב"ד שבערי וואהלין. העיתון היהודי שיצא

בחבל ארץ זה "וואלינער צייטונג" דיווח בגיליונו מיום י"ז במנחם אב תרצ"ב, כי האדמו"ר מליובאוויטש שוהה בדרוסקעניק וחסידי ליובאוויטש בוואהלין המונים כמה אלפים, ביקשוהו לערוך ביקור אצלם. היות ולרבי יש אפשרות לבקר רק עיר אחת, ניטש מאבק בין החסידים שבכל עיר ועיר, ובכל מקום ביקשו שהרבי יבקר במקומם כמובן:

"קאוועל געטענה'ט, אז דער רבי מוז דורכאויס באזוכן קאוועל,

וואו ס'איז פאראן א ישיבה "תומכי תמימים" וועלכע שטייט אונטער דער השגחה פון רבין" [= קאוועל טענה שהרבי חייב לבקר בקאוועל מכיון שיש בה ישיבת 'תומכי תמימים' העומדת תחת אחריות של הרבי (הישיבה הוקמה בעקבות שליחות הרב שניאור זלמן גוראריה, עליה סופר בהרחבה בפרק הקודם)].

לעומתה, לחסידים המתגוררים בלודמיר היו כמה טעמים לטובתם. ראשית, לודמיר שכנה בדיוק בין העיר

"ד במחוז וואהלין: באיזו קהילה יבקר הרבי - בקאוועל או בלודמיר?"

הרייז' ח"יב עי תמא).

לא ברור מי היו הנמענים אליהם נשלח המכתב, מה שידוע הוא שאחד הנמענים היה הרב דובער טקץ', ולמכתב שקיבל צירף המזכיר הרב משה לייב רודשטיין אגרת מיוחדת ובה ביקש להיערך לביקור מבעוד מועד. וכך נכתב בנוסח המלא של המכתב המתפרסם כאן בפרסום ראשון:

ב"ה יום ט"ז לחודש מנחם אב תרצ"ב. ריגא
כבוד ידידנו הנכבד ונעלה

מכתב בפרסום ראשון

לקראת הביקור, שיגר הרבי אגרת אל אני"ש בגליל וואהלין ובה בישר על הביקור הצפוי בלודמיר (ט"ז מנחם אב תרצ"ב):

"במענה על בקשתם להתארח בגלילם ולקבוע הזמן והמקום. יקר לי במאוד למלאות רצון וחפץ אני"ש שיי והנני מקוה אשר אבוא בעזה"י ביום ה' כ"ג לחודש זה הבא עלינו לטובה לעיר לודמיר על ימים אחדים מוגבלים ומדויקים" (אגרות קודש אדמו"ר

קאוועל לעיר אקאטש, בשתייהן היה ציבור חב"די גדול. שנית, הרי הרב-סבא של הרבי [= אדמו"ר הזקן], שהה בעצמו בלודמיר [כפי שסופר בתחילת פרק ראשון]. שלישית – בלודמיר בימים אלו מסיימים ספר תורה והתורם ביקש שהרבי יסיים את הספר. לודמיר ניצחה במאבק, ובעיתון מסופר כי בלודמיר נעשו הכנות מיוחדות לקבלת פנים לרבי, ומי שיגיע לבקר את הרבי בעת שהותו בלודמיר יקבל הנחה בנסיעה ברכבת.

חתני הרבי למקום ישיבה בעבורו באולם הנוסעים, למרות שיתר הנוסעים ברכבת זו עוד לא הורשו להיכנס לאולם הזה שכן נותר עוד זמן רב עד צאת הרכבת. רכבת ישירה ללודמיר לא היתה והמסע היה ארוך ומפוצל.

כאשר הגיעה הרכבת אל התחנה, סייעו לו חתניו לעלות לרכבת ונפרדו ממנו. בשבע בבוקר הגיעה הרכבת לעיר בריסק, שם דאגו החסידים המקומיים הרה"ח ר' נחמיה ברלין ואחיינו הרה"ח ר' יעקב ברלין (בבחרותו למד בתו"ת ליובאוויטש) לאכסניה מתאימה, ולקראת השעה 2 בצהריים עלה הרבי על הרכבת אשר יעדה העיר קאוועל בגליל וואהלין.

בקאוועל נערכה לרבי קבלת פנים בהשתתפות כאלפיים איש שהגיעו לתחנה בכדי לקבל את פני הרבי. מחמת הצפיפות הגדולה התקשה הרבי לעבור מהרכבת בה הגיעה אל הרכבת היוצאת ללודמיר, ורק בסיוע המשטרה הצליחו המלווים לפלס מעבר לרבי. עקב כך התאחרה יציאת הרכבת בחמש דקות. כחמישים איש עלו על הרכבת בכדי ללוות את הרבי בהמשך דרכו.

לבושים בגדי שבת

שעה ועשרים הרכבת נסעה עד הגיעה ללודמיר. הרבי יצא אל דלת הקרון ובעמדו בפתח בירך את כל העומדים מסיבי בנינוע ראש. לעומתו שאג הקהל כולו ברכת "ברוך הבא!" גם פה הצפיפות הקשתה על מעבר הרבי ורק בעזרת שוטרים, חלקם רכובים על סוסים, נוצר שביל מיוחד בעבור הרבי עד שהגיע אל מבנה תחנת הרכבת. אל היהודים שהמתינו בתחנת הרכבת הצטרפו עוד חסידים שהגיעו מערים סמוכות.

ראשי הקהילה קבלו את פני הרבי שהתיישב בתוך המכונית. מצידה הימני של המכונית עמדו ראש הקהל של העיר קאוועל ושניים מפרנסי קהילת לודמיר, ואילו הרב יצחק מגידסון, מרבני חב"ד בלודמיר ושני פרנסי קהילת קאוועל, עמדו מצידה השמאלי. מאחור ליוו את הרבי שלושה פרשים משטרתיים. הציבור הגדול שהגיע לקבל את פני הרבי, הקיף את המכונית ורק לאחר עשר דקות

חנויות בבעלות יהודית בלודמיר

ווי"ח אי"א מוהר"ר דובער שי
שלום וברכה

מוסגר פה יקבל מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א ובבקשה לאשר תיקף קבלתו.

צריכים לקוות אשר לא יהיו שינויים בזה בעז"ה, ובכל אופן ביום ג' הבע"ל אודיעו ע"י (?) כי נוסעים אנחנו בעז"ה.

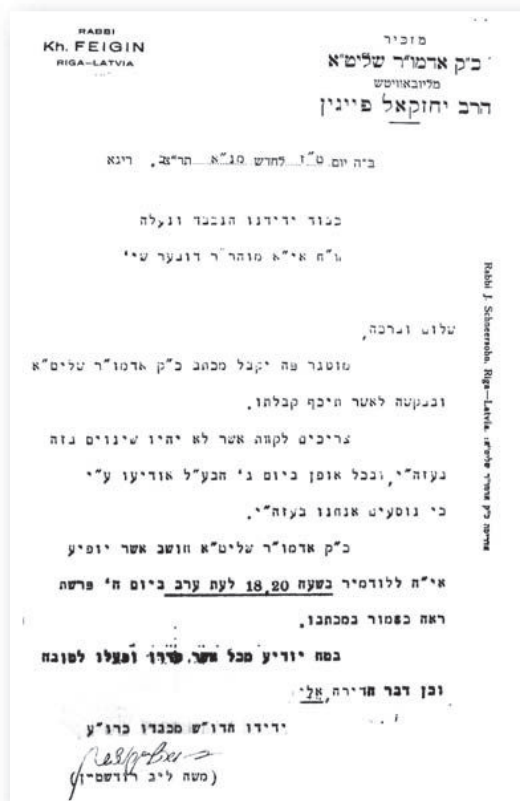
כ"ק אדמו"ר שליט"א חושב אשר יופיע אי"ה ללודמיר בשעה **18.20 לעת ערב** ביום ה' פרשת ראה כאמור במכתבו.

בטח יודיע מכל אשר סדרו ופעלו לטובה וכן דבר הדירה, **אלי** ידידו הדו"ש מכבדו כרו"ע משה לייב רודשטיין

החתנים מלווים

באותם ימים שהה אדמו"ר הריי"צ בעיירה דרוזקעניק, ומשם החל המסע ללודמיר אור ליום חמישי כ"ג במנחם אב. לקראת חצות הלילה יצא הרבי ברכב לתחנת הרכבת המקומית, ועמו שני חתניו, וכפי שמכנס ביומן המסע: **"שני חתני הרב ר' מ"מ שי" (הרבי מה"מ – ש.ז.ב.) ור' מ"מ שי' הצעיר (הורנשטיין)"**, ועמם גם החסיד הרב אליהו וויץ מוילנא וכן המזכיר הרב משה לייב ראדשטיין.

עם הגיעם לתחנת הרכבת, דאגו

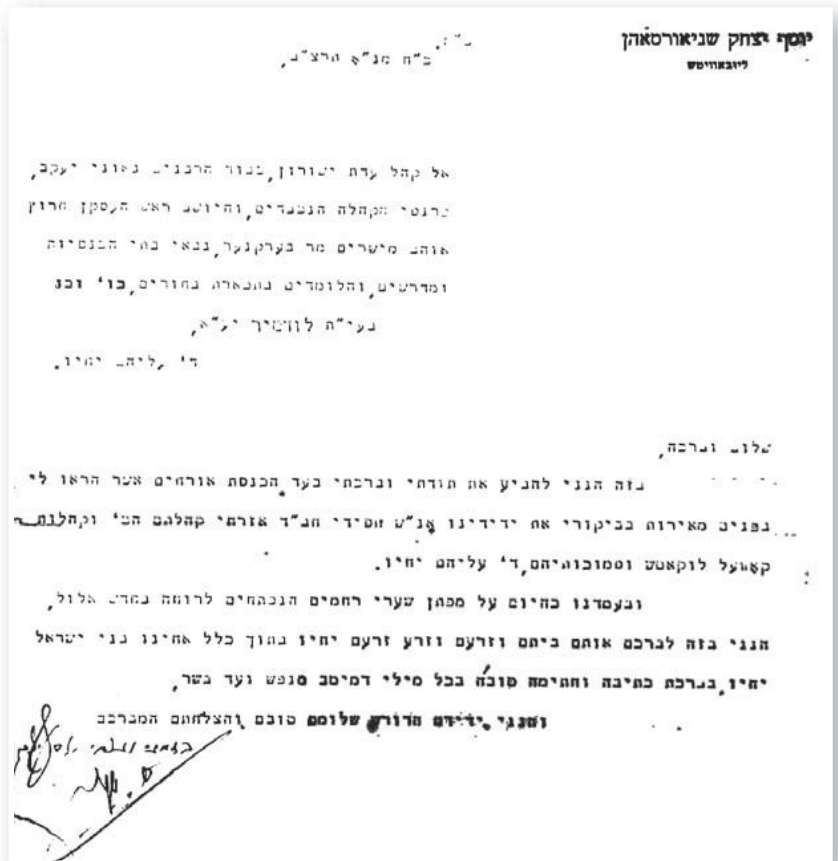
מכתב בפרסום ראשון

הכנות לביקור. מכתב המזכיר הרב רודשטיין על נייר מכתבים של הרב יחזקאל פייגין.

נדחק לתוך האהל

בקובץ בית אהרן וישראל (קובץ מ' ע' קמט), מביא תיאור של בן לודמיר אשר היה בבית העלמין בעת ביקור אדמו"ר הריי"צ באוהל רבי שלמה מקארלין:

"האהל על הציון הק' של מרן הרש"ק הי"ד זע"א היה האהל היחידי בבית העלמין הישן בעיר. גובה האהל היה כקומת אדם, מסויד בלבן, דלת הכניסה היתה נמוכה מאד, ואיש לא היה יכול להכנס ולעמוד בתוך האהל. שנת תרצ"ז בערך [כנראה צריך להיות תרצ"ב, שכן לא ידוע על ביקור נוסף – ש.ז.ב.], בא הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זע"א ללודמיר ועלה אל הציון הקדוש, ובבואו פתח את דלת הכניסה הנמוך, ונדחק לתוך האהל הק' בפשוט ידים ורגלים, ובאמצע ההשתטחות, יצא לחוץ ונתן מעות לקופה של צדקה, ושוב נדחק והשתטח".

הרבי מודה לקהילה על האירוח. מתחת לחתימת הרבי, חתימה בלתי מזוהה

מהי חסידות בכלל, לא רק חסידות חב"ד, מה הם חסידים ומה הם דרכי החסידות ואיך צריך להתנהג. דיברתי בערך ג' רבעי שעה והפסקה איזה מינוטין וחזרתי מאמר חסידות 'וכל בניך לימודי השם'".

לאחר כשעתיים של שיחות, התפללו מנחה והרבי מיהר לשוב אל האכסניה לסעודת שבת. בדרכו ליווהו כל הנוכחים כשאליהם התווספו עוד רבים אחרים. הרבי עלה לקומה שניה לסעודת שבת וחלק מהמלווים גדשו את הקומה הראשונה של האכסניה ופצחו בריקוד. הרחובות מסביב היו מלאים ביהודים שביקשו להיות קרוב עד כמה שניתן לרבי.

שש עשרה שעות של 'יחידות'

בשעה שמונה בערב הבדיל הרב מענדל הורביץ והרבי החל לקבל ליחידותי יהודים שהגיעו מערים אחרות והתכוננו לשוב למקומם כבר באותו הלילה. ראשונים נכנסו עשרה חסידים מהעיר למברג (לבוב). קבלת היחידותי נמשכה כחמש שעות עד

עמי הולכים המון גדול, הרעש והשאון גדול מאד. הבית כנסת הוא גדול ביותר, יכול להכיל כשני אלפים איש בודאי והוא מלא מפה לפה והנני חוזר המאמר ראה אנוכי נותן, בערך שעה ועשרה מינוט. מקבלים שבת ומתפללים ערבית, ובשעה התשיעית באתי חזרה אל מלוני".

בשבת בבוקר שוב השכים הרבי בכדי להכין מאמר חסידות, ובשעה עשר וחצי יצא לשטיבל של ליובאוויטש הרחוק ממקום האכסניה רבע שעה הליכה. מאות ליוו את הרבי בדרכו לשטיבל, שם עלה מפטיר וקרא את ההפטרה ולאחר מכן התפלל בחדר מיוחד שהוקצה בעבורו. התפילה נמשכה עד ארבע אחר הצהרים, אז יצא אל החסידים קידש על יין שהובא במיוחד מוורשה, ולאחר מכן דיבר בפני הקהל הרב שגדש את בית הכנסת. וכך מתואר המעמד ביומן הרבי:

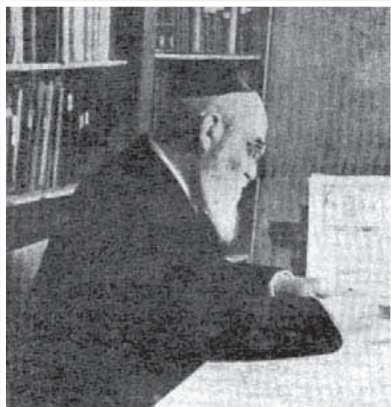
"הנני משער כי היו כשש מאות איש כ"י ואפשר יותר, גם החלונות היו פתוחים ומסביב לבית הכנסת עמדו מאות אנשים ונשים ודיברתי שיחה כזו שכולם הבינו. הסברתי להם

המתנה החלה המכונית לנוע באיטיות כאשר הציבור כולו מלווה את הרבי. לכל אורך הדרך היו הרחובות מלאים באנשים שעמדו גם בחלונות הבתים ובמרפסות כדי לנסות לתת מבט ולו חטוף בהדרת קודשו של הרבי.

הרבי הגיע לאכסניה ששכנה ברחוב השוק, אולם גם אז הקהל לא התפזר. ליד האכסניה הצטופפו יהודים רבים, רובם לבושים בבגדי שבת, במטרה להיות עוד זמן מה במחיצת קודשו.

למחרת, יום שישי, השכים הרבי קום והכין את מאמרי החסידות אותם תכנן לומר בשבת. מניין לשחרית התקיים בבית האכסניה ובצהרים יצא הרבי לטבול במקווה לכבוד שבת. בשעות אחר-צהרים הגיעו לאכסניה רבה של לודמיר הרב מורגנשטרן ועמו שניים מדייני העיר. אחריהם הגיעו גבאי בית הכנסת הגדול שהזמינו את הרבי לבקרם בבית הכנסת שלהם. את אמירת המאמר בבית הכנסת הגדול, מתאר הרבי ביומנו:

"בשעה השביעית הנני הולך לבית הכנסת לחזור חסידות ואתי

הרב דובער טקף

מיכאל ברקנר (מסומן באמצע) אליו ככל הנראה מיועד התודה המיוחדת במכתב הרבי

העיר ושני הדיינים. השיחה עמם נסבה על אודות חיזוק שמירת מקווה הטהרה בלודמיר ובדבר יסוד בנין לשיבה.

כפי שסופר בחלקה הראשון של הכתבה, מלכתחילה היתה מחשבה לפתוח בעיר סניף של 'תומכי תמימים', אולם כאשר שמע הרבי שפתיחה זו תוכל להזיק לשיבה המקומית שדגלה בשיטת המוסר, הורה הרבי לבטל את התכניות. במהלך הביקור עורר אפוא הרבי למען הישיבה המקומית.

בשעות הערב כתב הרבי את האותיות האחרונות בספר תורה שהכניס אחד מחסידי חב"ד בלודמיר, ואחר כך קיבל את תלמידי 'תפארת בחורים', כמאה נערים, עמם דיבר כרבע שעה. קבלת הקהל נמשכה עד השעה תשע בלילה.

בתום קבלת הקהל יצא הרבי מהאכסניה על מנת לנסוע לתחנת הרכבת. ברחוב כבר המתינו למעלה משלושת אלפי איש שהצטופפו גם ברחובות הסמוכים, כדי לחטוף עוד מבט בזיו פני קודשו של הרבי. הרבי נפרד מכולם בברכות ונסע לתחנת הרכבת.

הכנסת אורחים

אשר הראו לי בפנים מאירות

לאחר ביקורו, שיגר אדמו"ר הרי"צ מכתב תודה שמוען אל: "קהל עדת ישורון, כבוד הרבנים גאוני יעקב, פרנסי הקהילה הנכבדים, והיושב ראש העסקן חרוץ אוהב מישרים מר בערקנער, גבאי בתי הכנסיות ומדרשים והלומדים בתפארת בחורים כו' וכו' בעי"ת לודמיר יע"א".

הסביבה, לפי המעשה הידוע מה שאחד הקאזאקים ירה בו והמיתו ובוזה זכה לשם גדול זה משיח בן יוסף.

"עיר לודמיר ידועה לעיר עתיקה בדברי ימי ישראל... בקצה בית הקברות ישנו קבורת אביו של הט"ז וחותנו של אביו של הט"ז. הביקור באהל הרש"ק [רבי שלמה מקארלין] הזכירני ימי קדם בבקרי בהיכלי קדש הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זוקללה"ה נבג"מ זי"ע. אהלו של הרש"ק זצ"ל הוא חומה נמוכה ביותר כעין מערה... ובאמצעיתה חלל עגול ברוחב שלישית האמה, ועל ידה רואים כעין צורת הקבר אבל אי אפשר לראות ברור, כי מכוסה הוא בפתקאות".

על קברו של רבי שלמה מקרלין שהה הרבי כשלושת רבעי שעה, ומשם הלך להתפלל באוהל אבי הט"ז – הרב שמואל הלוי ב"ר יצחק בצאלס, ועל קברו של חותן הט"ז הרב אברהם פאלק שניהן כרב בלודמיר ונפטר ביום י"א בשבט שמ"ה.

כאמור, בבוא הרבי אל בית החיים התלוו אליו כחמש מאות איש, אך כאשר יצא כבר המתינו בחוץ למעלה מאלף איש. קודם שיצא, אמר הרבי בפניהם מספר מילים:

"העבר שלנו הוא עשיר בצדיקים גדולים וגדולים צדיקים כו', והעתיד שלנו הוא גם כן עשיר בתקוה טובה כי ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר כי פי ה' דיבר, ורק ההוה יש בו כתמים, על כן צריכים לתקן זאת בחיזוק התורה ביראת שמים".

לאחר מנוחה קצרה, שוב קיבל הרבי לייחודות' במשך שעות ארוכות. בין הבאים היה ראש הקהל, פרנס

השעה אחת בלילה. גם אז, רבים מהחסידיים לא הלכו לישון, ורבים נותרו באכסניית הרבי, ניגנו ניגונים חסידיים ופצחו בריקודים שנמשכו עד ארבע לפנות בוקר.

לאחר מנוחה קצרה, החל הרבי בכתיבת המאמרים שאמר בשבת.

שעות היום של יום ראשון, הקדיש הרבי לקבלת קהל. ראשוני הנכנסים נכנסו בשעה עשר בבקר וקבלת הייחודות' נמשכה עד השעה שתיים וחצי בלילה! (למעט שעה למנוחה, לתפילות ולסעודות קצרות). בין הנכנסים ביקרו שתי משלחות; המשלחת הראשונה מהעיר קאוועל הסמוכה. הללו ביקשו כי הרבי ישהה בעירם יומיים או לפחות יום אחד, והמשלחת השניה מהעיר לודמיר עצמה. אנשי המשלחת ביקשו שהרבי יישאר בעירם עד יום רביעי, במקום עד שני כמתוכנן. לשניהם הרבי השיב בשלילה שכן היה מוכרח לשוב לביתו.

באהל רבי שלמה מקארלין

בבוקר יום שני, כ"ז במנחם אב, נסע הרבי אל בית החיים כדי להתפלל ביצונו' הצדיק רבי שלמה מקארלין הי"ד (ראה מסגרת), שנרצח על ידי קוזקים בימי מלחמת העולם הראשונה. כחמש מאות איש, נשים ומכובדים אחרים, התקבצו לבית העלמין בעת ביקור הרבי.

וכך מתאר הרבי את ביקורו המיוחד בבית החיים של לודמיר: **"נסעתי למקום הקדוש כאמור לבקר אהלי צדיק ר"ש זצ"ל קארלינער. משיח בן יוסף קוראים אותו בכל**

ותתחזק בלימודים ובהנהגת של יראת שמים, וישפיע להם השי"ת שפעת חיים וברכה מרובה בפרנסה טובה וינעם לי לידע בפרטיות מכל הנעשה אצלם בסדר הלימודים והשי"ת יהיה בעזרם בגו"ר.

הדו"ש ומברכו בכוח"ט.

יוסף יצחק

המכתבים המצורפים לא הגיעו לידינו ולא נדפסו, אולם מהמכתבים הבאים אפשר ללמוד מעט על ההשפעה של המכתבים הקודמים.

המכתב האחרון נשלח בחודש אולול (אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ חלק ג' עמוד נא). כחודשיים אחר כך שלח אדמו"ר הרי"צ מכתבים נוספים לרב טק"י ולארגונים השונים בלודמיר.

אל הרב טק"י כתב אדמו"ר הרי"צ כי הוא שולח לו שלושה מכתבים:

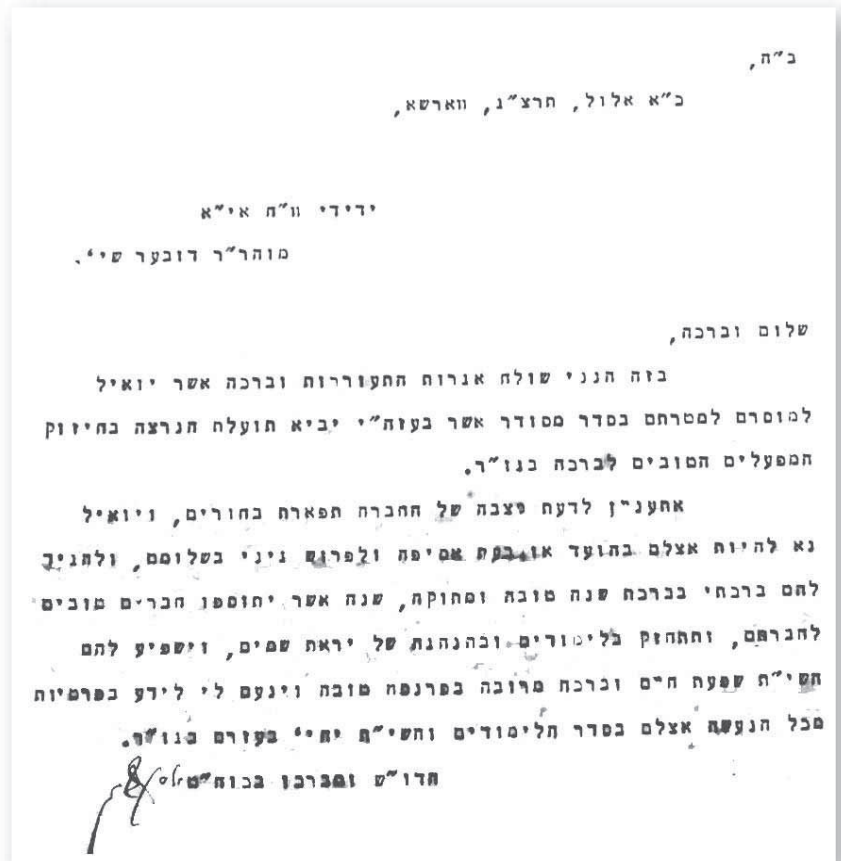
(א) אל ועד הקהילה היהודית בלודמיר. (ב) אל תפארת בחורים בלודמיר. (ג) אל חברת שומרי שבת.

הרב טק"י התבקש למסור את האגרות מיד למטרתם.

באגרת אל ועד הקהילה מודה אדמו"ר הרי"צ על כך שלבקשתו יתנו תקציב מיוחד להוצאות חברת שומרי שבת ומעודדם לסייע לכל המתעסקים במוסדות הדת "ומקוה שיעשו כל האפשרות לסייע לכבוד הרבנים הגאונים ופרנסי העדה וגבאי בתי הכנסת והמתעסקים במוסדות הדתיים לנהל עבודתם בחיזוק היהדות עד כמה שנוח, כפי חובת קהלה יהודית" (אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ, ח"י"א ע' תז).

במכתב ל"חברת שומרי שבת", מודה הרבי על קבלת מכתבם וברכותיהם (כנראה לרגל התיישבות הרבי בוורשה), ומודיע להם כי הצליח להשיג בעבורם תקציב מועד הקהילה:

"בטח ידוע להם את אשר כתבתי לועד הקהלה במחנם בבקשה להכניס בתקציב הקהלה את הוצאות התעמולה של החברה שו"ש וטב"י [שומרי שבת וטבילת בנות ישראל – ש.ז.ב.] במחנם, והנני שמח מאוד להודיעם אשר קיבלתי תשובת ועד הקהלה שקבלו הצעתי והכניסו בהתקציב סכום ידוע בהתאם למצב הכספי של הקהילה, והנני מקוה אשר התקציב הזה יתן

אגרת אדמו"ר הרי"צ אל הרב טק"י – אגרת בפרסום ראשון

ממריץ את מוסדות הקהילה

הביקור גרם להעמיק את הקשר בין הקהילה לבית הרבי. ביום כ"א באולול תרצ"ג שלח אדמו"ר הרי"צ אגרת אל הרב דובער טק"י ואליה צירף כמה אגרות לארגונים חשובים בלודמיר. להלן האגרת בפרסום ראשון:

ב"ה

כ"א אולול תרצ"ג, ווארשא,

ידידי וו"ח אי"א

מוהר"ר דובער שי'.

שלום וברכה,

בזה הנני שולח אגרות התעוררות וברכה אשר יואיל למוסרם למטרתם בסדר מסודר אשר בעזרה"י יביא תועלת הנרצה בחיזוק המפעלים הטובים לברכה בגו"ר.

אתענין לדעת מצבה של החברה תפארת בחורים, ויואיל נא להיות אצלם בהועד או בעת אסיפה ולפרוש גיני בשלומם ולהגיד להם ברכתי בברכת שנה טובה ומתוקה, שנה אשר יתוספו חברים טובים לחברתם,

[מי הוא בערקנער המוזכר כאן? לאחר שעברתי על זכרונות אנשי לודמיר, נראה כי מדובר במר מיכאל בערקנער שהיה מנהל הבנק העממי בלודמיר, איש נמרץ, ברוך כשרונות ורב פעלים שעשה רבות למען מוסדות הציבור בעיר. יתכן והוא היה מראשי העוסקים בביקור].

אדמו"ר הרי"צ מודה על האירוח בפנים מאירות: "הנני להביע את תודתי וברכתי בעד הכנסת אורחים אשר הראו לי בפנים מאירות בביקורי את ידידינו אנ"ש חסידי חב"ד אזרחי קהלתם הט' וקהלות קאוועל לוקאטש וסמוכותיהם, ד' עליהם יחיו". הרבי מרעיף עליהם ברכות וחותרם בכתובה וחתימה טובה.

בסוף המכתב מתנוססת תעלומה, שכן תחת חתימת יד קדשו של הרבי, מופיעה חתימה נוספת לא מזוהה, דבר נדיר ביותר באגרות קודש של רבותינו נשיאנו (ואולי יש לשער כי זו חתימת חתנו הרשי"ג). (אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ ח"י"א ע' קפה).

ובתו לאה הי"ד. חמיו, הרב מנחם מענדל הורביץ, נהרג עם בני משפחתו בוורשה אליה עבר לפני המלחמה. הרב אברהם אליהו גופין שהיה בעל נכסים רבים בעיר, נרצח עם כל בני משפחתו הי"ד.

בית כנסת לובאוויטש, כמו רוב בתי הכנסת הגדולים, נשרף עם כניסת הנאצים לעיר. בית הכנסת הגדול (בו ביקר אדמו"ר הרי"צ ואמר מאמר חסידות) נשרף בליל יום הכיפורים ורק הקירות המפוייחים נותרו. לאחר שיהודי העיר גורשו למחנות, הפך בית הכנסת לאורווה. מכל בתי הכנסת הגדולים נשאר רק בית כנסת שולמן שהפך לימים למקום מגורים.

בשנת תש"ד כבשו חיילי הצבא האדום בחזרה את העיר והיא שבה להיות חלק מברית המועצות. כתום מלחמת העולם השנייה, נותרו בעיר רק 140 יהודים מקומיים, כאשר רובם היגרו לפולין. בשנים הבאות התיישבו במקום יהודים נוספים אבל גם הם עזבו את העיר במשך הזמן ובהמשך לא התגוררו בה עוד יהודים.

ומסיימים בטוב: הרב דובער טקף'י מרבני חב"ד בלודמיר, עלה לארץ ישראל בשנת תרצ"ה והתיישב בתל אביב. על פועלו בלודמיר ובתל אביב, בתוספת מסמכים ומכתבים מיוחדים, נכתוב בהזדמנות קרובה בעז"ה.

מקורות: יומן המסע של אדמו"ר הרי"צ פורסם בעיתוני "כפר חב"ד" בחודש טבת תשנ"ט. אגרות כ"ק אדמו"ר הרי"צ. 'התמים' (ורשה). תולדות חב"ד בפולין, ליטא ולטביא (הספר בדפוס). קובץ "בית אהרן וישראל", פנקס לודמיר. ספרית ליובאוויטש. הספריה הלאומית. 'יד ושם', ועוד.

מלחמת העולם השנייה, הרוסים נסוגים מהעיר

והתעמולה, אם באו לפועל. והשי"ת יעזר שאגודתם תעלה מעלה מעלה בעילוי אחר עילוי, ויתרבו חברים טובים, ובחיוזוק היהדות. ובגלל זאת יעזר השי"ת לכל אחד ביחוד בהמצטרף לו". (אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ ח"א עמוד תז-תח).

סופה של קהילה

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, סופחה העיר לודמיר לברית המועצות ושמה המקורי "וולדמיר ולינסקי" הושב אליה. אולם לא ארכו הימים, ובשנת תש"א כבשו הנאצים את העיר, הקימו בה גטו וכעבור זמן לא רב שלחו את היהודים למחנות המוות.

בין חסידי לודמיר שנספו בשואה מנו: הגאון הרב יצחק מגידוסן הי"ד

האפשרות לכבוד הרבנים הגאונים ומנהלי החברה להגדיל ולהרחיב עבודתם".

מסיום האגרת נראה כי במכתב הקודם אליהם ביקשם אדמו"ר הרי"צ לארגן אסיפה, שאכן אורגנה כפי הבקשה, ובאגרת הזו מתבקשים לכתוב את התוצאות וההחלטות שהתקבלו באסיפה (אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ ח"ג עמוד נב).

באגרת אל "תפארת בחורים" מודה על מכתבם עם ברכות לרגל התיישבות הרבי בפולין. עיקר האגרת נסבה על אודות אסיפה שערכו חברי תפארת בחורים:

"נהניתי לקרוא פרטי-כל אסיפתם, וחפץ מאוד לדעת אם כל הדברים שנרשמו בדבר הלימודים

לפרוייקט שיווקי חדשני

דרוש

איש מכירות נמרץ ומוכשר

וחדור ב'עבודה היחידה שנותרה'

הקמפיין בתחום ההוצאה לאור בענייני משיח וגאולה

תקופת הקמפיין עד 3 חודשים • משכורת ובנוסים מתגמלים

לפרטים 054-9487706

Find out
otrachim.com

פרשיות לתפילין

כתב אדמוה"ז יפה ומהודר

אפשרות להזמנת בתים+רצועות

שלום לבקיבקר - ערד

0545-242-770